

Κάλαντα (Των Γεννών τζαι της Λαμπρής)

Τα κάλαντα είναι τραγούδια που τραγουδιούνται ορισμένες μέρες του χρόνου, που συνήθως έχουν θρησκευτικό χαρακτήρα. Με τα τραγούδια αυτά εξιστορούνται τα γεγονότα της ημέρας που γιορτάζεται. Στο τέλος καταλήγουν σε παινήματα και ευχές για το σπίτι, τον νοικοκύρη και την νοικοκυρά και υπαινιγμούς για το αναμενόμενο φιλοδώρημα. Τραγουδιούνται συνήθως από παιδιά που γυρνάνε από πόρτα σε πόρτα κατά ομάδες.

Τα κάλαντα (ή άσματα του αγερμού) έχουν τις ρίζες τους και πέρα από τη βυζαντινή εποχή ακόμη, στην αρχαιότητα. (Βλέπε: Μαρίας Μιχαήλ Δέδε – «Κάλαντα – Καλημέρα και Θρησκευτικά τραγούδια» σ.11)

Η Γλώσσα που χρησιμοποιείται στα κάλαντα είναι η εκκλησιαστική γλώσσα, γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι δημιουργοί τους ήταν άνθρωποι λόγιοι, ή που είχαν άμεση σχέση με την εκκλησία (παπάδες, ψάλτες, δάσκαλοι κλπ.) Επειδή όμως τραγουδήθηκαν και τραγουδιούνται από απλούς Λαϊκούς ανθρώπους, η γλώσσα αυτή έχει αλλιωθεί με την προσθήκη λαϊκών στοιχείων. Έχουν επίσης προστεθεί στοιχεία σύμφωνα με την καλπάζουσα φαντασία του λαού που αρκετές φορές δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα.

Θρησκευτικά τραγούδια (Των Γεννών τζαι της Λαμπρής)

Ο σαφής διαχωρισμός των θρησκευτικών τραγουδιών από τα κάλαντα είναι ότι ενώ τα κάλαντα τραγουδιούνται από πόρτα σε πόρτα και συνοδεύονται από φιλοδώρημα, τα θρησκευτικά τραγούδια τραγουδιούνται στον χώρο της εκκλησίας και δεν συνοδεύονται από φιλοδώρημα. Συνεπώς, ο θρήνος της Παναγίας και το τραγούδι τ' Αη Γιώρκη κατατάσσονται στα Θρησκευτικά τραγούδια ενώ το τραγούδι το Λαζάρου και της Ανάστασης στα κάλαντα. Μια αξιολογη διαφορά που εντοπίζω (τουλάχιστον στην Κύπρο) είναι ότι στα θρησκευτικά τραγούδια δεν χρησιμοποιούνται μουσικά όργανα. Το ίδιο συμβαίνει και στα τραγούδια του Λαζάρου και της Ανάστασης.

Η εκκλησιαστική γλώσσα στα θρησκευτικά τραγούδια δεν έχει αλλιωθεί σχεδόν καθόλου, διότι η ερμηνεία τους έχει παραμείνει σχεδόν αποκλειστικά σε συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων της κάθε κοινότητας. (παπάδες, ψάλτες, δάσκαλους οι ακόμα και συγκεκριμένα άτομα που έχουν ταυτιστεί με τα τραγούδια αυτά), και δεν ερμηνεύονται από τα ευρύτερα στρώματα του λαού. Ο σημαντικότερος όμως λόγος για τη διατήρηση της εκκλησιαστικής γλώσσ-

σας στα Θρησκευτικά Τραγούδια είναι το γεγονός ότι έχουν διασωθεί και διαδοθεί με τον γραπτό και όχι τον προφορικό λόγο. (Χειρόγραφα τετράδια που παραδίνονται ή αντιγράφονται από γενιά σε γενιά).

Ύμνοι (Των Γενών τζαι της Λαμπής)

Οι ύμνοι και τα τροπάρια είχαν μέχρι και τη δεκαετία του '60 μια ξεχωριστή θέση στα τραπέζια (διασκεδάσεις). Θυμάμαι πολύ έντονα ότι σε κάθε τραπέζιο που παρευρίσκετο παπάς ή ψάλτης (αρραβώνες, βαφτίσια, ή στο τραπέζιο του γιορτερή της συγκεκριμένης γιορτής), Όταν τελείωνε ο πρώτος γύρος του φαγητού και του ποτού, ο παπάς ή ο ψάλτης κτυπούσε με το πιρούνι ρυθμικά και διακριτικά στην άκρη του πιάτου του. Τότε εγίνετο ησυχία και έψαλλε το τροπάριο της ημέρας. Αυτή ήταν και η αρχή για τα άσματα που θα ακολουθούσαν.

Στους δύο ύμνους που υπάρχουν στο δίσκο δεν έγινε προσέγγιση ιεροψάλτη (εξ' άλλου δεν έχω την απαιτούμενη κατάρτιση). Τους έψαλλα με την διάθεση ενός απλού ανθρώπου του λαού που νιώθει την ανάγκη να ψάλλει κάποιους αγαπημένους ύμνους.

Τα κυπριακά κάλαντα και θρησκευτικά τραγούδια – όπως εξ' άλλου και τα πιο πολλά μας δημοτικά τραγούδια – είναι μακροσκελέστατα σε σύγκριση με αυτά του υπόλοιπου ελληνικού χώρου. Για τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες μιας δισκογραφικής έκδοσης έχω κάνει, σχεδόν σε όλα τα τραγούδια αποσπασματική περιληψη επιλέγοντας τους καλύτερους, κατά τη γνώμη μου, στίχους διατηρώντας όμως την ιστορία με σκοπό να περιοριστεί όσο είναι δυνατόν η διάρκειά τους. Επίσης στο ίδιο τραγούδι μπορεί να υπάρχουν στοιχεία από περισσότερες από μία παραλλαγές.

Για την ερμηνεία των δημοτικών τραγουδιών δεν είναι αρκετές οι φωνητικές ικανότητες και μόνον. Θα πρέπει ο ερμηνευτής να έχει βιώματα από τη θεματολογία και τον χώρο και να χειρίζεται άπταιστα την συγκεκριμένη διάλεκτο. Για τους λόγους αυτούς είχα και έχω την άποψη ότι ο κάθε ερμηνευτής πρέπει να περιορίζεται στα δημοτικά τραγούδια του τόπου του. Στη συγκεκριμένη δισκογραφική έκδοση, έχω κάνει μια εξαίρεση τραγουδώντας τρία κάλαντα από τον ευρύτερο ελληνικό χώρο, διότι τα θέματα στα οποία αναφέρονται είναι κοινά για όλο τον ελληνισμό (ακόμα και οι στίχοι είναι σχεδόν οι ίδιοι) μα και γιατί θέμα διαλέκτου δεν τίθεται γιατί είναι γραμμένα στη εκκλησιαστική γλώσσα που είναι κοινή για όλο τον ορθόδοξο ελληνισμό.